

Autor scenariusza: Agnieszka Lepianka

TYTUŁ – AFRYKAŃSKIE DOMOSTWA

Temat: Afrykańskie domostwa.

Cele:

- zapoznanie dzieci ze sposobami i warunkami życia mieszkańców Afryki,
- wzbudzenie zainteresowań formami budownictwa afrykańskiego.

Potrzebne środki i materiały:

Globus lub mapa Afryki; rysunki do kolorowania przedstawiające afrykańskie domy; duże kawałki tektury; glina; kamyczki; trawa, siano lub rafia; patyczki, druciki lub nitki; plastelina; kredki i farby.

Realizacja

Nauczyciel zaprasza dzieci, by usiadły wokół niego, a następnie wyjmuje mapę Afryki. Pokazuje, że na północy, gdzie mieszkają Arabowie, jest wielki obszar pustynny – Sahara. Mówi, że od Sahary w dół (na południe) rozpościera się obszar Afryki, który zamieszkują ludzie o czarnej skórze – Afrykanie. W Afryce spotkać można też białych, którzy przybyli z Europy, by się tam osiedlić, a także przybyszów z Azji.

Afryka to drugi co do wielkości kontynent świata. Zamieszkują go ludzie różnych kultur. Można tam spotkać wielkie i nowoczesne miasta, ale też wiele małych osad i wiosek, których mieszkańcy żyją w sposób tradycyjny i niezmienny od wieków.

Nauczyciel pyta, dzieci odpowiadają, a on podsumowuje wypowiedzi:

a) Czym mogą się zajmować ludzie w Afryce?

W miastach i miasteczkach kwitnie handel i przemysł. Natomiast ludzie mieszkający na terenach wiejskich zajmują się hodowlą bydła, owiec i kóz, uprawiają pola, polują na zwierzęta, zbierają owoce. Zajmują się także rzemiosłem: wyrabiają piękne naczynia gliniane, maski, kolorowe tkaniny o niepowtarzalnych wzorach, a także najrozmaitsze przedmioty z tykwy. Często przedmioty te wykonują, aby sprzedać je później turystom. Poza tym bardzo lubią grać na instrumentach muzycznych, tańczyć i śpiewać.

b) Czy jest tam zimno, czy gorąco?

W Afryce jest o wiele cieplej niż w naszym kraju. Nie ma tam zimy. Jednak w niektórych regionach Afryki zdarza się, że w dzień jest bardzo gorąco, natomiast w nocy temperatura spada czasem nawet do zera stopni. Tak jest np. na Saharze.

c) Czy jest tam mało, czy dużo wody?

W wielu rejonach Afryki bardzo często panuje susza, a duży jej obszar zajmują pustynie. Jedynie w lasach równikowych obfite deszcze zapewniają wodę przez cały rok. W Afryce są tylko 2 pory roku – sucha i deszczowa. W porze deszczowej, dzięki intensywnym opadom, ożywają wyschnięte rzeki, a wraz z nimi odradza się pobliska roślinność. Wtedy zwierzęta mają możliwość korzystania z wielu wodopojów. Jednak po tym okresie przychodzi pora sucha, która zmusza ludzi i zwierzęta do częstych wędrówek w poszukiwaniu wody. W Afryce zdarzają się obszary, w których nawet przez kilka lat nie spada ani jedna kropla deszczu.

d) W jakich domach mogą mieszkać ludzie w Afryce?

Afrykanie mieszkają w różnych rodzajach domów. Typ siedziby zależy od: warunków geograficznych, sposobu życia, dostępnych surowców i tradycji. W tamtejszych warunkach najpopularniejszym surowcem, wykorzystywanym do budowy, jest drewno lub po prostu gałęzie do

robienia rusztowań i szkieletów budowli. Muł i glina służą do wyrobu cegieł na ściany i podłogę oraz do wypełniania przestrzeni w rusztowaniu, a także do tynkowania. Trawy i liście są wykorzystywane do krycia dachów i utykania dziur w ścianach. W niektórych typach domów drewniane szkielety pokrywane są po prostu matami i skórami zwierząt. W Afryce dom jest potrzebny do spania, ochrony przed upałem, deszczem i dzikimi zwierzętami. Jednak większość czasu spędza się poza nim. Z tego powodu tamtejsze domy w większości przypadków są małe. Spotkania towarzyskie odbywają się przede wszystkim na zewnątrz, najczęściej wieczorami i w nocy przy ogniskach. W naszym kraju buduje się domy dla ochrony przed zimą, śniegiem, deszczem i wiatrem. Ze względu na niesprzyjającą pogodę przez większą część roku wygodniej jest nam spotkać się z przyjaciółmi i rodziną pod dachem, w ciepłym zaciszu, dlatego potrzebujemy większych domów.

Współcześnie, coraz więcej Afrykanów mieszka w miastach, gdzie życie wygląda podobnie jak w Europie. Nad afrykańskimi stolicami górują olbrzymie biurowce. Krajobraz urozmaicają budynki banków, hoteli, a także centra handlowe. Ludzie zamożni mieszkają w domach jednorodzinnych lub blokach mieszkalnych. Ci biedniejsi w domkach zrobionych z cegieł i przykrytych kawałkiem blachy. Skupiska najbiedniejszych mieszkańców miast określane są mianem – slumsów (jedno z największych w Afryce to Kibera w Nairobi – stolicy Kenii).

Po powyższym wprowadzeniu nauczyciel wyjmując rysunki do kolorowania przedstawiające różne typy domów afrykańskich. Rozkłada je przed dziećmi. Następnie tłumaczy, że za chwilę przeczyta krótkie opisy życia właścicieli domów. Zadaniem dzieci jest odgadnięcie, który dom najbardziej pasuje do opisu trybu życia właściciela.

1. **Koczownicy** to ludzie, którzy często zmieniają miejsce pobytu, zatem nie mogą mieć jednego, stałego domu. Koczownicy mogą należeć do ludów zbieracko-łowieckich, bowiem **zbieractwo i łowiectwo** jest tradycyjną

podstawą ich gospodarki. Kobiety zbierają owoce, ale także grzyby, ślimaki, wykopują jadalne bulwy i korzenie itp., a mężczyźni polują. Do tej grupy należą m.in. **Buszmeni** zwani też *San*, zamieszkujący pustynię Kalahari i Namib w Afryce Południowej. Nie mają żadnych środków transportu, więc nie mogą wziąć ze sobą wiele dobytku. Ich domy to tymczasowe szałas, czyli schronienia z patyków i gałęzi pokryte trawą lub liśćmi. Do celów mieszkalnych mogą im również służyć górskie jaskinie. Ich przodkowie w zamierzcztych czasach upiększyli ściany jaskiń wspaniałymi scenami polowań.

2. Inny typ **koczowników** to **pasterze** (np. pasterze z Somalii), którzy zajmują się hodowlą bydła. Zwierzęta jednak potrzebują wciąż nowych pastwisk i wody. Pasterze zatem prowadzą swoje stada z terenów, gdzie w porze suchej rzeki wysychają, do dalekich wodopojów. To zmusza ich do ciągłego nocowania w tymczasowych schronieniach. Przenośne domy – namioty należą do kobiet. Są to składane konstrukcje o szkielecie z gałęzi, na które nakłada się maty wyplatane z roślin lub skóry zwierząt.

3. Odważni **myśliwi** – Pigmeje, choć są najmniejszym ludem świata, z powodzeniem mogą polować na słońce w dżungli. Pigmejskie kobiety wzbogacają dietę zbierając leśne owoce i orzechy. Ich środowiskiem życia jest las równikowy. Tam budują swoje szałas z wygiętych gałęzi, pokrytych dużymi liśćmi.

4. **Rolnicy** to ludzie żyjący z uprawy ziemi (np. lud Nupe z Nigerii). Potrzebują oni stałych domostw w pobliżu pól. Ich domy są najczęściej okrągłe. Powstają na drewnianym szkielecie. Mają ściany z mułu, a dachy są pokryte trawą lub słomą. Dla bezpieczeństwa domy ludu Nupe budowane są blisko, jeden obok drugiego i otaczane murami.

5. Dogonowie z Mali to także **rolnicy**. Swoje wioski budują w niedostępnych terenach, na urwistych zboczach gór w obawie przed rabusiami. Ich wioski otoczone są dodatkowo wysokimi murami. Małe, kwadratowe domki stoją bardzo blisko siebie. W zagrodach buduje się też

spichlerze przypominające kształtem ule. Do budowy siedlisk Dogonowie używają kawałków skał, kamieni, gliny i drewna, a spiczaste dachy spichlerzy robią ze słomy. Z ich chat wystają na sztorc kawałki drewnianych rusztowań po to, by ułatwić częste odnawianie budynków.

6. Wojowniczy **pasterze** to np. Masajowie. Żyją dzięki hodowli bydła. Ich domy to niewysokie chatki o płaskich dachach. Żeby wejść do środka trzeba się pochylić. Zbudowane są ze splecionych gałęzi obklejonych krowim nawozem. Budowa domów należy do kobiet i to one są ich właścicielkami. Mężczyźni to wojownicy, zajmują się także wypasem bydła. Masajowie mniejszą wagę przywiązują do ozdabiania domów, za to bardzo dbają o swój wygląd (uczesanie, ozdoby, strój).

7. **Rybacy** z Beninu budują swoje wioski na palach, wysoko nad ziemią. Dom, który ma „nogi”, jest bardzo wygodny w miejscach, które bywają często zalewane. W czasie pory suchej, gdy woda wysycha można pod nim zrobić spichlerz lub odpoczywać w cieniu. Natomiast, gdy woda jest wysoka, dom nie jest zalewany i można przywiązać do niego łodzie. Dom na palach zbudowany jest z drewna i pokryty spadzistym dachem z trzciny i traw. Jest przewiewny i bezpieczny, niedostępny dla węży, ani innych dzikich zwierząt. Wioska Ganwie w Beninie, nazywana czasem Wenecją Afryki jest zbudowana na jeziorze, a jej mieszkańcy poruszają się na łódkach pomiędzy domami wzniesionymi na palach.

8. Pałace (dawne i współczesne królestwa). W Afryce przedkolonialnej istniały królestwa, a ich **władcy** mieszkali w pałacach. W północnej Nigerii do dziś emirowie kilku legendarnych miast-państw hauszańskich mieszkają w pałacach. Niegdyś do ich wzniesienia używano głównie gliny, dziś jest to cegła i blacha. Innym przykładem jest dawne królestwo Bugandy (dzisiejsza Uganda, okolice Kampali). Jego władcy mieszkali w pałacu, który dziś jest ich grobowcem. Został on wzniesiony z gliny, piasku i drewna, a następnie pokryty strzechą.

9. Obecnie wielu Afrykańczyków, **mieszkańców miast** mieszka w niewielkich parterowych domach zbudowanych z cegieł z dachami wykonanymi z blachy falistej. W miastach, niezależnie od kraju, dużą przestrzeń zajmują przedmieścia gdzie takich domów jest najwięcej.

Gdy dzieci dopasują odpowiednie obrazki do opisów, obrazki można powiesić w widocznym dla wszystkich miejscu.

Następnym zadaniem dzieci będzie zrobienie makiety przedstawiającej życie ludzi mieszkających w dowolnie wybranym, z wcześniej omawianych, domu.

Najlepiej jeśli makiety będą robione w parach. Każda para otrzymuje od nauczyciela kawałek tektury i pozostałe materiały potrzebne do jej zrobienia. Jeśli dzieci mają możliwość poszukania materiałów takich jak trawa, patyczki, kamyki, itd. w przedszkolnym ogródku, tym lepiej. Gdy makiety są już gotowe, każda para przedstawia swoją pracę.

Podsumowaniem zajęć o domostwach jest rozdanie dzieciom wcześniej omawianych domów do kolorowania. W pracach można też wykorzystać zestaw kolorowanek z cyklu: Spichlerz (dostępne na stronie www.miedzykulturowa.org.pl). Nauczyciel zachęca dzieci, by je pokolorowały i dorysowały do nich to, czego przy nich brakuje, np. ludzi i zwierzęta, ogniska, spichlerze, zagrody dla zwierząt, itd.

W czasie, gdy dzieci kolorują nauczyciel przypomina, z czego domy są zbudowane i czym zajmują się ich właściciele.